

птації в суспільстві дітей з функціональними обмеженнями, і відповідає парадигмі сталого розвитку щодо соціальної справедливості [8].

Проблема інтегрування дитини-інваліда в суспільство не може бути розв'язана без створення необхідних умов, без згоди самого суспільства прийняти людину з обмеженими фізичними та розумовими можливостями [9]. Над цією *етичною проблемою* мають працювати і державні структури, і громада.

Список використаних джерел

1. *Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для інвалідів* (Резолюція Генеральної Асамблеї ООН 48/96, прийнята на сорок восьмій сесії ГА ООН 20 грудня 1993 р., розділ "Основні концепції політики відносно інвалідів", пункт 23).
2. *Основи медико-соціальної реабілітації дітей з органічним ураженням нервової системи* : навчально-методичний посібник / за ред. В. Ю. Мартинюка, С. М. Зінченко. – К. : Інтермед, 2005. – С. 16.
3. *Про реабілітацію інвалідів в Україні* : Закон України від 6 жовтня 2005 року № 2961-IV.
4. *Шевцов А. Г.* Методичні основи організації соціальної реабілітації дітей з вадами здоров'я : монографія / А. Г. Шевцов. – К. : НТІ "Інститут соціальної політики", 2004. – С. 37.
5. *Шевцов А. Г.* Теоретико-методологічні основи реабілітології як міждисциплінарної мета-науки / А. Г. Шевцов // Соціальна педіатрія та реабілітологія. – 2011. – № 1. – С. 78.
6. *Кривоконь Н. І.* Професійна компетентність через призму волонтерської практики / Н. І. Кривоконь, Г. І. Маюренко // Соціальний захист. – 2004. – № 3. – С. 41-42.
7. *Введення в соціальну роботу* : навчальний посібник. – К. : Фенікс, 2001. – С. 188-189.
8. *Сталій розвиток* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org>.
9. *Досвід психологічної і соціальної адаптації дітей з обмеженими можливостями здоров'я* / В. І. Пасічник, В. І. Мозговий, Г. І. Маюренко, Н. В. Ласевська // Соціальна педіатрія : збірник наукових праць. – К. : Інтермед, 2003. – С. 81.

УДК 316.422:364.1

А.М. Ревко, асистент

Чернігівський державний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

СОЦІАЛЬНІ ІННОВАЦІЇ ЯК ОСНОВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ РЕГІОНІВ

Стаття присвячена дослідженню сутності соціальних інновацій як закономірного процесу людського розвитку та основного інструменту підвищення рівня оплати праці населення регіонів. Розглядаються основні стадії реалізації соціальних інновацій, які сприяють більш ефективному їх використанню та покращенню якості життя населення регіонів.

Ключові слова: інновація, соціальні інновації, людський розвиток, реальні купівельні можливості заробітної плати.

Статья посвящена исследованию сущности социальных инноваций как закономерного процесса человеческого развития и основного инструмента повышения уровня оплаты труда населения регионов. Рассматриваются основные стадии реализации социальных инноваций, которые способствуют более эффективному их использованию и улучшению качества жизни населения регионов.

Ключевые слова: инновация, социальные инновации, развитие общества, реальные покупательские возможности заработной платы.

The article investigates the essence of social innovation as a natural process of human development and basic tool increase of wages in the region. Article considers the main stages of social innovations that contribute to more efficient use and improvement of quality of life in the regions.

Key words: innovation, social innovation, human development, purchasing real opportunity wages.

Постановка проблеми. Соціально-економічний розвиток країни значною мірою визначається соціальними інноваціями, які є основним інструментом підвищення якості жит-

тя населення. На сьогодні інновації стають головною рушійною силою економічного зростання як на загальнодержавному рівні, так і на рівні регіональних господарських систем.

Впровадження соціальних інновацій у всіх сферах людського життя передбачає реалізацію інноваційних важелів людського розвитку, які забезпечуються через удосконалення якісних характеристик людського потенціалу, зокрема, підвищення рівня життя населення і можливості задоволення основних потреб, посилення мотивації населення до економічної активності та можливості її реалізації у суспільному виробництві, покращення стану здоров'я населення, удосконалення змісту і методів навчання на основі запровадження інноваційних освітніх технологій тощо. Соціальні інновації сьогодні набувають особливої актуальності, оскільки стають важливим інструментом всіх радикальних змін у розвитку людини та економічної системи в цілому.

Головною метою цієї публікації є стислий аналіз соціальних інновацій як закономірного процесу людського розвитку та основного інструменту підвищення рівня заробітних плат населення регіонів, а також висвітлення основних стадій реалізації соціальних інновацій, які сприятимуть більш ефективному їх використанню у покращенні якості життя населення регіонів.

Теоретичний аналіз проблеми. Наукова концепція соціальних інновацій набула розвитку в 1960-х рр. у роботах дослідника в галузі науки управління П. Друкера і соціолога М. Янга. «Інновація» у перекладі з англійської мови означає запроваджувати нове, робити зміни. Отже, поняття «інновації» безпосередньо пов'язане з поняттям змін, втіленням нового у всі сфери життя. Нині у науковій літературі вчені по-різному трактують поняття «інновації», що породжує велику кількість визначень цього терміна.

Зокрема, згідно із Законом України «Про інноваційну діяльність», інновації – це новостворені (застосовані) і/або вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і/або соціальної сфери [1].

Український учений С. М. Ілляшенко ототожнює інноваційну діяльність з інноваційним процесом і дає таке визначення: «Інноваційна діяльність (інноваційний процес) означає процес створення, впровадження і поширення інновацій. Сутністю інновації й інноваційної діяльності є зміни, які розглядаються як джерело доходу» [2, с. 18].

За предметним змістом, тобто за типом нововведення, інновації поділяються на три основні групи: техніко-технологічні (нове обладнання, прилади, технологічні схеми і т. д.); продуктивні (перехід на випуск нових виробів, матеріалів) та соціальні (до яких відносяться: економічні, організаційно-управлінські та правові).

Найбільший інтерес для нашого дослідження становлять так звані соціальні інновації. Соціальна інноваційна діяльність – пріоритетний напрямок інноваційної діяльності. Потреба в соціальних інноваціях виникла у зв'язку з необхідністю осмислення методології впровадження нових форм мотивації та стимулювання трудової діяльності.

В. Гордин і В. Конаховська розглядають соціальні інновації як нововведення, результатом яких є зміна форми залучення різних соціальних груп населення у процес споживання чи виробництва продукту або послуги [3, с. 5].

Необхідно зазначити, що соціальна інновація – це створення і впровадження нововведень, які спричиняють зміни в соціальній сфері, задовольняють потреби людини і суспільства та впливають на економічний розвиток країни.

Соціальні інновації деякі дослідники визначають також як нововведення, що сприяють підвищенню якості населення та рівня його життя; соціальні перетворення; нові моделі функціонування суспільства; нові ідеї, які передбачають позитивні зміни цілей,

структури (послуг, інституцій, взаємозв'язків), людей (знань, навичок, ставлення), методів, методик тощо.

Загалом можна стверджувати, що у центрі соціальних інновацій завжди є людина, її пізнавальні здібності, ставлення до навколишнього середовища, духовні потреби і власні дії, що й визначає соціальну направленість процесів [4, с. 11].

Соціальні інновації є основним інструментом підвищення рівня життя населення, який визначається ступенем задоволення потреб. Для виміру рівня життя населення регіонів використовують нормативний набір товарів та послуг, який прагне отримати населення регіонів залежно від рівня своїх заробітних плат.

На сьогодні в нашій країні, враховуючи її соціально-економічне становище, як нормативний набір товарів та послуг використовують прожитковий мінімум. Зіставлення заробітної плати з прожитковим мінімумом працездатного населення дає можливість визначити реальні купівельні можливості заробітної плати населення регіонів, тобто кількість наборів прожиткового мінімуму, який можна умовно придбати за середньомісячну заробітну плату.

Аналіз свідчить, що у 2000 році майже в усіх регіонах країни реальні купівельні можливості заробітної плати були меншими за розмір прожиткового мінімуму, тобто менше 1, а це свідчить, що рівень життя не забезпечував навіть фізіологічного виживання населення (рис.).

Рис. Реальні купівельні можливості середньомісячної заробітної плати в регіонах України в 2000-2011 рр. (кількість наборів прожиткового мінімуму)

У 2011 році у порівнянні з 2000 роком відбулося підвищення цього показника в усіх регіонах України, однак він ще знаходиться на досить низькому рівні. До того ж експерти Рахункової палати зазначають, що прожитковий мінімум, який є критерієм формування рівня оплати праці та соціальних виплат, і досі визначається на підставі наборів продуктів харчування, непродовольчих товарів і послуг, затверджених урядом ще у 2000 році. Тому про реальне підвищення купівельних можливостей населення регіонів наразі не йдеться.

Низький рівень реальних купівельних можливостей заробітної плати зумовлює незадовільну структуру витрат населення, що, у свою чергу, гальмує реформи в соціальній сфері, оскільки основна частина заробітків (до 50-70 %) витрачається на харчування та покупку непродовольчих товарів. Грошей, що залишилися, недостатньо для оплати послуг (житлово-комунальних і соціально-культурних), які раніше значною мірою сплачувалися за рахунок суспільних фондів споживання.

За відсутності виплат із суспільних фондів споживання взаємозв'язок заробітної плати з показниками витрат населення на соціальні послуги зростає. Так, за останні роки спостерігається тенденція збільшення витрат населення на освіту, медичне обслуговування та соціальне страхування, оскільки ці галузі поступово переходять на платну основу і витрати по них для споживачів тепер поставлені в пряму залежність від отриманої заробітної плати [5, с. 239].

Слід відзначити, що рівень життя населення України значно відстає від європейських та інших розвинених країн, що зумовлено низьким рівнем заробітних плат і пов'язаною з цим бідністю працюючого населення. Це призводить до значно гірших умов відтворення людського потенціалу в Україні та стає основною перешкодою на шляху економічного розвитку.

Таким чином, пріоритетним завданням для держави має стати впровадження соціальних інновацій в оплаті праці з метою підвищення рівня життя населення регіонів країни та забезпечення відповідності якості людського розвитку вимогам інноваційної економіки.

Процес реалізації соціальних інновацій ґрунтується на чотирьох основних стадіях.

Першою стадією реалізації соціальних інновацій є генерація ідей, що включає розуміння соціальних потреб або викликів і визначення потенційних шляхів їх вирішення. Ідеї можуть виникати і як результат досліджень потреб та викликів, і з появою нових можливостей. У першому випадку традиційні дослідження соціальної сфери не завжди продукують ефективні рішення. Тому в соціальній сфері широко використовується дослідження «позитивних відхилень», результати яких можуть запропонувати нестандартні шляхи розв'язання проблеми. У другому випадку ідеї пов'язуються з новими можливостями: технологічними, новими організаційними формами, новими знаннями.

Другою стадією реалізації соціальних інновацій є розроблення, макетування та апробація ідеї. Успіх соціальних інновацій у багатьох випадках залежить від можливостей їх практичного застосування, оскільки соціальні інновації потребують експериментальної перевірки перед безпосереднім використанням. Нині є багато нових методів для тестування ідеї як у реальному середовищі, так і в більш захищених умовах (у так званих «інкубаторах»). Причому можливості залучення фінансових ресурсів різноманітних фондів і забезпечення дієвої державної підтримки можуть бути вирішальними для успішного проходження ідеєю цього етапу.

Третьою стадією реалізації соціальних інновацій є оцінювання і масштабне поширення кращих зразків. Перехід соціальних інновацій у цю стадію можливий за умов, коли ідея перевірена на практиці й може потенційно розвиватися. Можливості застосування інновацій залежать від наявності впорядкованої стратегії та чіткого бачення перспектив розвитку соціальної інновації.

Четвертою стадією реалізації соціальних інновацій є їх вивчення та еволюція. Інновації продовжують змінюватися на четвертій стадії, оскільки вивчення та адаптація перетворює ідеї у форми, які наразі відрізняються від проектів. Для успішної реалізації соціальної інновації потрібні певні умови, які різняться залежно від сфери виникнення соціальної інновації. Ключовими для успішності соціальних інновацій у сфері соціальних рухів є базовий законодавчий захист, відкритість ЗМІ. Достатньо розробленою є тематика соціальних інновацій у сфері соціальної економіки, тобто галузей, які задовольняють потреби людини, та у сфері трансформацій суспільних відносин, зокрема в управлінні на регіональному та місцевому рівнях, яка пов'язана з розвитком громадянського суспільства.

Висновки. Таким чином, соціальні інновації – це зміни в соціальній сфері, які базуються на практичних фундаментальних наукових знаннях, спрямовані на поліпшення якості життя населення як регіонів, так і країни в цілому, які залежать від групових і особистих якостей споживачів, і не завжди вимагають нового технічного оснащення.

У процесі впровадження соціальних інновацій відбуваються суттєві та незворотні зміни у взаємодії між людьми, групами людей, які сприяють формуванню нових зв'язків і відносин між ними, спрямованих на задоволення нових духовних та інтелектуальних потреб [4, с. 18-20].

Однією з найважливіших детермінант соціально-економічного розвитку держави має стати впровадження соціальних інновацій в оплаті праці з метою підвищення рівня життя населення регіонів і можливості задоволення основних потреб, забезпечення відповідності якості людського розвитку вимогам інноваційної економіки.

Процес впровадження соціальних інновацій має чотири основні стадії, що дає змогу більш ефективно використовувати соціальні інновації у покращенні якості життя населення регіонів та наближення його до кращих світових стандартів.

Список використаних джерел

1. *Про інноваційну діяльність* : Закон України від 04.07.2002 № 40-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 36. – Ст. 266.
2. *Ілляшенко С. М.* Управління інноваційним розвитком : навч. посіб. / С. М. Ілляшенко. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – Суми : Університетська книга ; К. : Княгиня Ольга, 2005. – 324 с.
3. *Гордин В. Э.* Управление инновациями в социальной сфере / В. Э. Гордин, В. Н. Конаховская // Социальные инновации : в 2-х частях. – СПб. : СПбГУ ЭФ, 1999. – С. 5.
4. *Людський розвиток в Україні: інноваційний вимір* : колективна монографія / за ред. Е. М. Лібанової. – К. : Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України, 2008. – 383 с.
5. *Ревко А. М.* Реальні купівельні можливості заробітної плати населення регіонів / А. М. Ревко // Формування конкурентоспроможної економіки: теоретичні, методичні та практичні засади : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. (21-22 березня 2013 р.). – Тернопіль : Крок, 2013. – С. 238-240.

УДК 338.48

Ю.В. Ерєміна, студ.

Научний керівник: **О.М. Карчевская**, канд. геогр. наук, доцент

Гомельський державний технічний університет ім. П. О. Сухого, г. Гомель, Республіка Беларусь

ПРОБЛЕМЫ БОЛЬШИХ ГОРОДОВ В КОНТЕКСТЕ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ

В последние десятилетия все больше внимания учёные уделяют проблемам больших городов. С одной стороны, это свидетельствует о возрастающем значении городских формирований в жизни общества, с другой – о серьезных проблемах, с которыми сталкиваются эти города сегодня. Определенные сдвиги в этой области достигнуты, но с большой остротой обозначились проблемы демографического порядка, экологии; проблемы социальные, проблемы преступности и появились новые.

Ключевые слова: город, мегаполис, развитие городов, урбанизация, экологизация.

В останні десятиліття все більше уваги учені приділяють проблемам великих міст. З одного боку, це свідчить про зростаюче значення міських формувань у житті суспільства, з іншого – про серйозні проблеми, з якими стикаються ці міста сьогодні. Певні зрушення в цій сфері досягнуті, але з великою гостротою позначилися проблеми демографічного порядку, екології; проблеми соціальні, проблеми злочинності і з'явилися нові.

Ключові слова: місто, мегаполіс, розвиток міст, урбанізація, екологізація.

In the last decades scientists spare all more attention the problems of cities. From one side it testifies to the increasing value of the city formations in life of society, from other – about serious problems into which these cities run today. Certain changes in this area are attained, but with a large sharpness the problems of demographic order were designated, to ecology; problems are social, problems of criminality and the new appeared.

Key words: city, megapolis, development of cities, urbanization, ecologization.

Город многогранен. Его называют моделью общества, зеркалом окружающего района, двигателем прогресса. Это и "точка на карте", и целый мир с большими внутренними